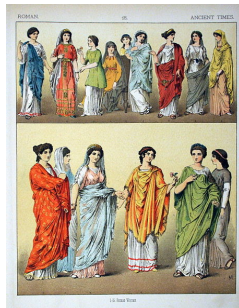

Vývoj postoja spoločnosti k ženám

Branislav Michalka

7. marca 2019 ✝ Cirkev ✝ Muž a žena

Ženy v staroveku,

Foto: commons.wikimedia.com

V dejinách sveta môžeme v pomere k ženám hovoriť o dvoch zásadných obdobiach: o pohanskom období pred príchodom Krista a kresťanskom období po jeho spásanosnom umučení. Pohanský prístup k žene sa pohyboval v širokej škále. Človek opustiac rajskú záhradu a nesúc si so sebou svoj údel dedičného hriechu upadol do stavu pohanskej tuposti, ktorá mala u rôznych etníc rôzne podoby. Preto nemôžeme hodnotiť pohanstvo paušálne. Určite boli veľké rozdiely v spoločenskom chovaní tých najprimitívnejších ľudožrútov a tých etníc, ktoré si uchovali viac z tzv. prazjavenia v Raji. Z tých morálne najzachovalejších si Boh neskôr sformoval svoj vyvolený národ. U neho môžeme konštatovať dosť vysoké vnímanie ženskej dôstojnosti spojené s monogamiou, cudnosťou a patriarchálnou ochranou slabších. Izraelitov však nemôžeme považovať za pohanov. Predstavujú akýsi predstupeň kresťanstva, veľmi malý však čo do početnosti. Väčšinu zemskej plochy obývali etniká značne morálne narušené. Tomu zodpovedal aj ich pomer k ženám.

Treba samozrejme ešte podotknúť, že nasledujúce formy pohanstva netreba vnímať chronologicky ako nejakú variantu evolučného procesu. Tieto formy koexistovali v čase paralelne vedľa seba, častokrát izolovane a pozorujeme ich aj dnes. Na rozdiel od tzv. evolucionistov by sa kresťan mal skôr domnievať, že prvotné generácie ľudstva postihol úpadok a výsledkom bolo jeho postupné prehlbovanie. U každého etnika mohlo prebiehať inak.

Africké ženy pri práci. Foto: en.wikipedia.com

Najprimitívnejšou formou pohanstva bolo surové využívanie ženy na ťažkú poľnohospodársku prácu a ukávanie sexuálnych potrieb, pričom spoločenstvo mužov viedlo z pozície sily takmer parazitickú existenciu, zanedbávajúc povinnosti voči deťom a ženám (rôznym, pretože vzťahy neboli striktne monogamické) a oddávajúc sa „mužským“ záležitostiam (lov, šamanizmus, vojna). Takýto model sa uchoval v niektorých afrických krajinách a mentálne sa preniesol aj s africkou populáciou do Ameriky, kde predovšetkým v prostredí mestských slumov nadobúda aktualizovanú podobu. Táto najprimitívnejšia forma má vo vzťahu k žene tú prednosť, že si uchovala prirodzený postoj k žene ako objektu pohlavnej túžby.

Sofistikovanejšiu podobu pohanského postoja k žene predstavuje striktne patriarchálny prístup, v ktorom už figuruje kult predkov a potomstvu sa prisudzuje vysoká hodnota. Kolektív vie, že početnosť a telesná zdatnosť predstavuje moc a preto všetko čo tomu napomáha, chráni. Žena je tu rodičkou, akousi továrňou na bojovníkov a na ďalšie rodičky. Taktiež hospodárkou a v mnohom správkyňou majetku. Preto sa jej prisudzuje vysoká cena, avšak často len z utilitaristických pohnútok.

Odvrátenou stránkou tohto prístupu bola rozšírená bojovnícka homosexualita. Najvypuklejším príkladom je staroveké Grécko klasického obdobia, v ktorom boli ženy držané v uzavretých domoch, často bez možnosti vychádzať, boli striktne určené na rodenie a od výchovy mužských potomkov boli oddelené. Tej sa ujímal všemocný štát, malých chlapcov priradzoval k akýmisi „patrónom“ s pederastickým a sodomitským kontextom. Žene, v tak zvrátenej spoločnosti, nebola prisudzovaná ani pozícia vrcholného objektu fyzickej krásy. Tá bola vyhradená pederastickým mladíkom, či skôr chlapcom! Desivá forma tejto pohanskej totality, maskovaná frázami o demokracii, je dodnes ospevovaná zástupmi naivných nadšencov ako aj uvedomelých obdivovateľov. Mnohé grécke texty nariekajú nad tým, že na rodenie treba ženy. Ak by mali technické možnosti už vtedy, tak by sme možno uvideli šialenú spoločnosť umelo generujúcu mužov a vyhladzujúcu ženy ako nepotrebné a obťažujúce.

Treba samozrejme podotknúť, že staroveký Gréci dospeli k tejto podobe spoločnosti len v jednej z fáz svojej existencie. V staršej dobe, tzv. homérskej boli vzťahy medzi mužmi a ženami prirodzenejšie, podobne ako tomu bolo u iných indoeurópanov.

U iných indoeurópskych skupín nedosiahla táto zvrátenosť až takú inštitucionalizovanú podobu; a to pravdepodobne aj v závislosti na technicko – civilizačnom stupni v akom sa nachádzali. O Germánoch vieme, že bojovníci – muži žili do určitej miery separovane od žien v tzv. „mennerbundoch“, chodievali spoločne do boja a určite medzi nimi bujnela latentná homosexualita, hojne povzbudzovaná konzumáciou

alkoholu v mužských strediskách – „walhalách“. Ženám bola vyhradená poľnohospodárska práca a rodenie detí či výchova dievčat.

Ženy v staroveku. Foto: commons.wikipedia.com

Na vyššiu úroveň môžeme postaviť pohanský prístup k žene, ktorý v nej vidí jednak plodnú a úctyhodnú matku, zároveň však aj ideálny objekt pohlavnej túžby, či dokonca objekt monogamického vzťahu ako tomu bolo aspoň teoreticky v starom Ríme. Dochádza tu k výraznému posunu oproti najprimitívnejšej forme: ťažšia a nebezpečnejšia práca je vyhradená mužom, žena má určitú právnu subjektivitu, prihliada sa k určitej hodnote ženy aj v stave neplodnosti. Ďalej sa už pohanská spoločnosť nemohla dostať, pretože jej chýbal impulz Zjavenia. Mala síce pozostatky prvotného Zjavenia z Raja, tie však v priebehu tisícročí upadli do zabudnutia alebo boli opustené v dôsledku dedičného hriechu.

Celkovo môžeme hodnotiť postavenie ženy v pohanskej spoločnosti z nášho súčasného kresťanského pohľadu ako málo dôstojné, avšak musíme vziať do úvahy, že ani postavenie muža ako jedinca v spoločnosti nebolo oveľa dôstojnejšie v zmysle chápania dôstojnosti individua v súčasnosti. Aj muž mal len takú hodnotu, akú mu prisúdil kolektív v rámci svojho mocenského a existenčného úsilia. Hodnota jedinca bola malá, pokiaľ sa nejednalo o obzvlášť dôležitého remeselníka (napr. kováč) alebo najzdatnejšieho bojovníka. S komplikovanejšou technikou výroby ako aj s komplikovanejším spoločenským životom rástlo aj vedomie individuality a dôstojnosti, avšak nikdy neprekročilo rámec aký sme videli u Rimanov, resp. Izraelitov, ktorých sme ale neoznačili za pohanov.

Zásadnú zmenu v postoji k ženám predstavuje príchod Nášho Pána Ježiša Krista na zem. Jeho príchod znamená povýšenie ženy na najvyššie ľudské miesto v ekonómii spásy. Panna Mária, Božia Matka sa svojou nepoškvrnenosťou dedičným hriechom stáva vzorom nielen ženám, ale aj mužom. Vec dovtedy nevidaná a nepochopiteľná. Panna Mária sa pre kresťanských mužov stáva nielen predmetom úcty a obdivu ale aj vzorom pre ich zásadný vzťah k Bohu, hodným napodobovania.

Tým sa samozrejme aj mení spoločenský postoj k žene. Tá nadobúda dovtedy nevidanú dôstojnosť. Samozrejme tento proces infiltrácie pôvodne pohanského myslenia neprebíhal priamočiaro a bez komplikácií. Avšak môžeme konštatovať, že s postupným zvyšovaním dôstojností ľudského jedinca ako Bohom milovaného tvora, vykúpeného zmiernou obetou Ježiša Krista, sa zvyšuje špeciálne aj dôstojnosť ženy. Kresťanská spoločnosť jednak postupne odstraňuje otroctvo ako prijateľnú inštitúciu a zároveň posúva postoj k žene smerom k obdivu a zvyšovaniu jej personálnej slobody a dôstojnosti.

Tento trend sa šíri zhora, z aristokratických kruhov, kde kult Panny Márie a jej uctievanie vytvára analogické tendencie vo vzťahu k ženám z dvorských kruhov. Nastáva doba kurtoáznej dámy, predmetu platonickej

dvornosti, uctievania a samozrejme aj idealizácie. Postupným prienikom dvorských zvykov do meštianskeho prostredia sa táto dvornosť a úcta k ženám šíri aj do nižších vrstiev. V 17. storočí už tieto zvyky úplne ovládli spoločnosť a to do takej miery, že kráľ Ľudovít XIV. si nedovolil na chodbe sedieť keď išla okolo slúžka a vždy dal dole klobúk z hlavy, aj ako príklad pre ostatných dvoranov. Táto jeho toľko opisovaná zdvorilosť nie je výstrednosťou, ale výsledkom stáročnej práce Cirkvi na kultivácii postoja spoločnosti k ženám. Súčasná doba je smeruje v oblasti úcty voči ženám skôr k úpadku. Odklon od katolíckej Viery, ktorá jediná ženám zaručuje tú dôstojnosť, ktorá im právom náleží, spôsobil pokles vedomia dôstojnosti žien; a to jednak v očiach mužov, ale zároveň aj v očiach žien samotných. So stratou viery stratili ženy aj pojem vlastnej dôstojnosti duchovnej i telesnej. Žena vystavujúca svoje telo ako na trhu s otrokyňami, tešiaca sa z toho, že sa o jej telo hádajú a bijú; žena odmietajúca dôstojnosť matky a manželky a predovšetkým žena odmietajúca dôstojnosť svojho najušľachtilejšieho vzoru – Panny Márie, takáto žena môže očakávať už len návrat pohanstva a s ním – otroctvo.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/vyvoj-postoja-spolocnosti-k-zenam/>